

احکام و آداب

مدیریت و کارمندی

محمد علی بخشی

زیر نظر محمد حسین فلاح زاده

بخشی، محمد علی، ۱۳۴۴ -

احکام و آداب مدیریت و کارمندی / محمد علی بخشی؛ زیر نظر محمد حسین

فلاح زاده - قم: نور السجاده، ۱۳۸۷

ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۷۱۶۳-۹۵-۸ ریال ۱۱۰۰ (۶: زندگی)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

کتابنامه: ص ۱۳۶ - ۱۳۷؛ همچنین بصورت زیر نویس

۱. مدیریت (اسلام). ۲. مدیران - اخلاق حرفه ای. ۳. کارمندان - اخلاق حرفه ای.

۴. اخلاق اسلامی. ۵. فقه جعفری - قرن ۱۴. الف. فلاح زاده، محمد حسین، ۱۳۳۹ -
ب. عنوان.

۱۳۸۷ ۲۹۷/۶۵۸

BP۲۳۲/۶۷/ب۳ الف ۳

انتشارات نور السجاده

تلفن: ۰۹۱۲۷۵۱۰۵۲۹، ۰۲۵۱-۷۸۳۵۵۴

Email: sajjad@ketabeqom.com

احکام و آداب مدیریت و کارمندی

محمد علی بخشی

ناشر: نور السجاده

چاپ: اعتماد

تاریخ چاپ: ۱۳۸۷

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۷۱۶۳ - ۹۵ - ۸

فهرست مطالب

- پیشگفتار ۱۱
- توصیه مقام معظم رهبری به مدیران ۱۳
- پرهیز از اشرافی‌گری ۱۴
- رعایت بیت‌المال ۱۵
- ساده زیستی مسئولان ۱۶

بخش اول

بایسته‌ها و آسیب‌های اخلاقی مدیریت و کارمندی

- الف. بایسته‌های اخلاقی مدیریت و کارمندی ۲۱
۱. توجه به ارزش خدمتگزاری داشته باشد ۲۱
۲. اعتقاد مدیر به «ولی نعمت بودن مردم» ۲۴
۳. توفیق خدمتگزاری را از نعمتهای خدا بداند ۲۷
۴. مردم را از خود بداند و در خدمتگزاری به آنان شتاب کند ۳۰
۵. هرچه مقامش بالاتر رود حس خدمتگزاری او بیشتر شود ۳۳
۶. مقدم داشتن دیگران بر خود ۳۵

۷. برنامه‌های تربیتی و اخلاقی برای خود داشته باشد..... ۳۷

۸. با اخلاق و رفتار خوب با مردم معاشرت کند..... ۳۹

۹. بهترین موقعیت خدمتگزاری..... ۴۰

ب. توجه به نتایج خدمتگزار بودی..... ۴۳

۱. رضایت خدا..... ۴۳

۲. برخورداری از پشتیبانی و قدرت مردم..... ۴۴

۳. داشتن وجدان آرام..... ۴۵

برخی از مصادیق خدمتگزاری..... ۴۷

ج. آسیب‌های خدمتگزاری..... ۵۰

۱. عدم مطابقت گفتار با عملکرد..... ۵۱

۲. تک روی در مصلحت‌اندیشی..... ۵۲

۳. نا امید کردن مردم..... ۵۴

۴. خشنود شدن از ستایش دیگران..... ۵۵

۵. عدم تحمل و استعفا از خدمتگزاری..... ۵۷

۶. منت نهادن بر خدمت‌شوندگان..... ۵۸

تذکر: وظایف ارباب رجوع..... ۶۲

۱. شناخت مدیر خدمتگزار..... ۶۳

۲. قدر دانی و تشویق..... ۶۴

۳. پشتیبانی کردن از او..... ۶۴

بخش دوم:

احکام مدیریت و کارمند

۱. استخدام ۶۹
۲. کار، حقوق و امکانات ۷۰
  - حقوق گرفتن بدون کار کردن ۷۰
  - دریافت دو حقوق در یک ماه ۷۱
  - فوق العاده گرفتن در مرخصی ۷۱
۳. کم کاری و گرفتن حقوق اداری ۷۳
  - جبران کم کاری ۷۴
  - دیر حاضر شدن و زود رفتن ۷۵
۴. استفاده از بیت المال و اموال عمومی ۷۶
  - بودجه اختصاصی اداری ۸۰
  - ماشین اداره ۸۴
  - خانه سازمانی ۸۶
  - غذای اداره ۸۷
  - استفاده از آب و برق ۸۹
  - تلفن و امور دیگر ۹۰
  - انجام کار غیر موظف در وقت اداری ۹۴
  - انجام کار غیر موظف در وقت اداری ۹۶
  - اقامه نماز جماعت در اداره ۹۷
۵. هدایا، سفارشات ۱۰۰

- گرفتن فوق العاده و هدیه ۱۰۴
۶. اضافه کاری ۱۰۵
- اضافه کار تشویقی ۱۰۵
- اضافه کاری در وقت اداری ۱۰۷
۷. حق الناس ۱۰۷
۸. تخلفات ۱۰۹
- عدم مراعات قوانین و مقررات ۱۱۰
- تخلف از مقررات راهنمایی و رانندگی ۱۱۲
- مشاهده تخلف از مافوق ۱۱۴
- خرید و فروش خلاف مقررات ۱۱۷
- خرید و فروش اجناس قاچاق ۱۲۲
۹. مسائل بانکی ۱۲۳
۱۰. مالیات و عوارض ۱۲۴
- سپرده‌گذاری به قصد دریافت سود ۱۲۵
۱۱. انفال و اموال عمومی ۱۲۶
- منابع ۱۲۸

سخن ناشر

از نظر اسلام، همان‌گونه که دین راهنمای اندیشه، اخلاق و عبادت است، راهنمای تصمیمات و بایدها و نبایدها در قلمرو تولید، توزیع، مصرف، مدیریت و شیوه زندگی کردن و چگونه زیستن نیز هست. رفتار روزمره فردی و اجتماعی افراد، صدها حکم واجب و مستحب و شرایط حقوقی و اخلاقی دارد که دانستن آن در سلامت روابط اجتماعی و تکامل اخلاقی و معنوی انسان‌ها اثر می‌گذارد. همچنین صدها حرام و مکروه دارد که انجام آن فضای زندگی جمعی و اسلامی را آلوده می‌سازد و ابهام آن دلهره و تردید می‌آفریند. آشنایی با احکام ویژه هر تصمیم و رفتار فردی و اجتماعی، برای همه مکلفان که موظف به گزینش، اقدام و عمل هستند ضروری و برای اهل مطالعه دانش اجتماعی و

دینی مفید است.

طرح پژوهشی «فقه و زندگی» که با سفارش «ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر» و نظارت علمی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفته، پاسخی است به نیازهای بشر در عرصه های مختلف زندگی. هدف از نگارش این مجموعه آن است که فقه را از تئوری به عمل نزدیک کند و آن را با مشاغل و رفتار روزانه افراد جامعه پیوند دهد؛ تا راه تأمین سعادت و تکامل معنوی را به مسلمانان و صاحبان خرد بیاموزد.

اکنون به خاطر انتشار نوشتار دیگری از این مجموعه، خدای بزرگ را شکر کرده و امیدواریم که برای ادامه راه همچنان از حمایت های مالی ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر بهره مند گردیم.

خواهشمند است هر گونه نقد و نظر تجربی و علمی خود را جهت تکمیل این مجموعه با ما در میان بگذارید.

تلفکس: ۰۷۷۷۵۸۰۵ - ۰۲۵۱

انه ولی قدیر

انتشارات نورالسجاده

پیشگفتار

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ حَاجَةً كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَمَنْ
خَدَمَ اللَّهَ عُمُرَهُ.

هر کس حاجت برادر مؤمن خود را برآورده سازد،
پاداش او همانند کسی است که در تمام عمرش خدا را
خدمت کرده است.

دین مبین اسلام، که احکام و دستوراتش همان فرامین
خدای متعال است، برای انسان تعریفی ارائه کرده است که با
دیگر مکاتب متفاوت است. این تعریف نشأت گرفته از
حقیقت انسان و روحیات اوست.

تا کرامت انسان برای خودش روشن نشود و تا مسیر و
راهنما و هدف او روشن نشود، جهالت، انسان را به وادی

هلاکت می‌کشاند. پس باید دست به دامن مکتب متعالی اسلام شد و راه روشن را از آن گرفت، زیرا در این دین راه و هدف و الگو را کسی مشخص کرده که او خود انسان را با تمام صفاتش خلق نموده و او را در مسیری روشن قرار داده است.

با توجه به مطالب فوق، مدیر و کارمند خدمتگزار کسی است که انسانها را در رسیدن به هدف و شناخت الگو و مسیر هدایت، و در استفاده بهتر از نعمت‌های خدادادی، کمک کند. در رأس این مدیران، انبیا و اولیای الهی هستند.

یادمان باشد که ارزش هر مدیری به خاطر خدماتی است که ارائه می‌دهد، نه به خاطر امکاناتی که استفاده می‌کند. به همین دلیل باید مورد بازخواست قرار بگیرد. به وصیت بنیانگذار جمهوری اسلامی در این زمینه توجه کنیم که با جدیت، تمام قوا را در این زمینه مسئول می‌داند:

«به مجلس و دولت و دست‌اندرکاران توصیه می‌کنم که قدر این ملت را بدانند و در خدمتگزاری به آنان خصوصاً مستضعفان و محرومان و ستم‌دیدگان که نور چشم ما و اولیای نعم ما

هستند و جمهوری اسلامی ره آورد آنان و با فداکاریهای آنان تحقق پیدا کرد و بقای آن نیز مرهون خدمات آنان است فرو گذار نکنند. . . از گناهان بزرگ و نابخشودنی مسامحه در امر مسلمین است. هر کس به مقدار توانش و حیطة نفوذش لازم است در خدمت اسلام و میهن باشد.^۱

توصیه مقام معظم رهبری به مدیران

این مسئولیت و منصبی که در نظام اسلامی داریم، طعمه و سرمایہ و کاسبی نیست، اشتباه نشود، مسئولیت در نظام اسلامی باری بر دوش انسان است که باید آن را به خاطر هدف و نیتی تحمل کند. در این راه از خیلی چیزها باید گذشت؛ نه فقط از شهوات حرام، بلکه از شهوات حلال نیز باید گذشت.

مسئول نظام اسلامی، مسئولی است که برای مردم و در راه خداست، برای هوی و منافع شخصی خود نیست.^۲

۱. وصیت نامه امام خمینی رحمه الله

۲. دیدار با مدیران مجموعه انصار، مجله آشنا، شماره ۱۳۶ - ۱۳۸۵ ص ۸-۹

که مرتب ملاحظه جهات امنیتی را توصیه می‌کنند، بنده با ماشین پیکان بیرون می‌آمدم.^۱

ساده زیستی مسئولان

این فرهنگ غلطی است که هر کس در مسئولیت‌های دولتی به مقام و مسئولیتی رسید، باید فلان طور وسیله رفت و آمد، یا فلان طور امکانات زندگی داشته باشد. فرض بفرمایید اگر از لحاظ کیفیت آرایش محل زندگی و محل کار، کیفیت زندگی در درون خانواده، چگونگی ازدواج فرزندان، مهریه‌ها، جهیزیه‌ها و از این قبیل چیزها، وقتی به وسیله یک نفر در سطح عالی و در میان صاحبان مناصب حکومت اسلامی، به شکل غیر اسلامی آن، به معنای مسرفانه انجام بگیرد، این می‌شود فرهنگ، بقیه نگاه می‌کنند و یاد می‌گیرند، مهریه‌ها بالا می‌رود، ازدواج‌ها مشکل می‌شود، زندگی سخت می‌شود و همین رفتار به تدریج آثارش در طول مدتی کوتاه یا بلند در متن جامعه منعکس می‌شود.^۲

۱. همان.

۲. همان.

آن انعکاس تجمل شما در زندگی مردم است، بعضی ها از این غفلت می کنند، وقتی شما جلوی چشم مردم وضع اتاق و دفتر و محیط کار و محیط زندگی را آنچنان می کنید، این یک درس عملی است و هر کسی این را می بیند بر او اثر می گذارد، حداقل این را باید رعایت کرد، کار خود را خدمت و وسیله تقرب الی الله بدانید و برای خدا کار کنید، هر چه می توانید از ضعف کارهای خودتان کم کنید، هر چه می توانید احساسات و خواست شخصی را در محیط کار دخالت ندهید.^۱